

Так выглядит самая общая картина распределения славянских историографических текстов по жанрам. В заключение замечу, что выявление жанровых особенностей этих текстов в каждой из культур православного славянства кажется мне областью столь же интересной, сколь и малоизученной.

Литература

1. Истрин В.М. Хроника Георгия Амартола в древнем славяно-русском переводе. – Петроград, 1922. – Т. 2.
2. Weingart M. Byzantské kroniky v literatuře církevně-slovanské. – Bratislava, 1922–1923. Č. I–II.
3. Приселков М.Д. История русского летописания XI–XV вв. – Ленинград, 1940 (переиздание: С.-Петербург, 1996).
4. Лихачев Д.С. Русские летописи и их культурно-историческое значение. – Москва–Ленинград, 1947.
5. Dujčev I. Übersicht über die bulgarische Geschichtsschreibung // Antike und Mittelalter in Bulgarien (Berliner byzantinischen Arbeiten. Bd. 21). Hrsg. von V. Beševliev und J. Irmscher. – Berlin, 1960. – S. 51–69.
6. Насонов А.Н. История русского летописания X – начала XVIII в. – Москва, 1964.
7. Hafner S. Studien zur altserbischen dynastischen Historiographie (Südosteuropäische Arbeiten. Bd. 62). – München, 1964.
8. Еремин И.П. Литература Древней Руси: (Этюды и характеристики). – Москва, Ленинград, 1966. – С. 42–97.
9. Тодоров Г.Д. Зараждане и начално развитие на българската историография (681–1018 г.) // Исторически преглед. Година XXIII. Книжка 2, 1967. – С. 82–97.
10. Творогов О.В. Древнерусские хронографы. – Ленинград, 1975.
11. Лурье Я.С. Общерусские летописи XIV–XV вв. – Ленинград, 1976.
12. Podskalsky G. Theologische Literatur des Mittelalters in Bulgarien und Serbien 865–1459. – München, 2000. – S. 471–494.
13. Водолазкин Е.Г. Всемирная история в литературе Древней Руси (на материале хронографического и палейного повествования XI–XV вв.). – Мюнхен, 2000 (изд. 2-е, перераб. и доп. – СПб., 2008).

УДК 811.161.2'373.21

ВОЛОШИНА Н.В.
(Запоріжжя)

ДО ПИТАННЯ ГЕНЕЗИ НОВАТОРСЬКОГО СТИЛЮ ЕРНЕСТА ХЕМІНГУЕЯ

У статті досліджуються особливості стилю Хемінгуея. Доводиться, що, продовжуючи і підтримуючи традицію Стендаля, він ушляхетнив традиційну та популярну форму пригодницького й довгого оповідань, зробивши це на засадах модернізму.

У вітчизняному та зарубіжному літературознавстві дослідники неодноразово торкалися питання експериментальності індивідуального стилю Ернеста Хемінгуея, цікавились витоками його неповторності (Дефалько, Штайдер) [2; 3]. Всім загальновідомий принцип “айсбергу” творчого методу американського письменника. Але хотілося б ще раз наголосити на деяких особливостях його письменницької манери у зв’язку з життєвими обставинами, що напевно вплинули на неї.

Письменницька доля Ернеста Хемінгуея склалася надзвичайно вдало – навіть з погляду XX ст., в якому засоби масової інформації, мистецтво реклами, інтерес до сенсації сприяють прискореному формуванню “кар’єр”, роздмухуванню популярностей, обожнюванню кумирів [2]. Уже першими своїми публікаціями Хемінгуей заявив про себе як оригінальний митець. Збірка оповідань “За нашої доби”, опублікована 1925 року, є своєрідним циклом новел, об’єднаних одним героєм – Ніком Адамсом, який увібрав у себе багато рис самого автора. Цю публікацію можна назвати прологом до зрілої творчості Хемінгуея.

Мета статті: розкрити особливості індивідуального стилю письменника, дослідити його генезу.

Хемінгуей хотів навчитися писати про все, що бачив, про що довідався, тому працював у газеті. Ця праця була доброю школою для початківця. Він знайшов собі строгого вчителя, редактора Піта Веллінгтона, який висував чіткі вимоги до репортерів. Вони були сформульовані у “Ста заповідях газетяра”. Наведемо деякі з них. Щоб зрозуміти, що вони багато в чому збігаються з принципами роботи Хемінгуея, з його розумінням творчості. “Пиши короткими реченнями... Перший абзац має бути коротким. Мова – сильною. Стверджуй, а не заперечуй. Уникай прикметників, особ-

ливо гучних, типу “надзвичайний”, “чудовий”, “грандіозний”, “величний”. Отже, конкретність описів, простота і лаконізм – це перші уроки майстерності. Пізніше Хемінгуей називав ці правила найліпшими і зазначав, що жодна людина, котра відчуває і хоче писати правдиво, який би не мала талант, не може добре писати, відкинувши їх. У газеті письменник не лише засвоював секрети літературної майстерності, а й виїжджав на місця злочинів і таким чином пізнавав “дно” життя. Цей матеріал письменник використав в оповіданні “Убивці”.

Коли Америка вступила в Першу світову війну, Хемінгуей рвався на фронт, але через поганий зір (око було ушкоджене під час занять боксом) йому відмовили. Тоді юнак попросив зарахувати його до Червоного Хреста, і він як водій медичної машини отримав призначення в Європу. Там він, прагнучи бути ближче до фронту, опинився в Італії. За участь у війні, за мужність і відвагу він був нагороджений військовим хрестом та срібною медаллю (найвищою нагородою Італії для іноземців).

Як кореспондент газети у Канаді і Парижі Хемінгуей висвітлював міжнародні конференції в Генуї (1922), в Рапалло (1923), писав про окупацію Руру, про італійських фашистів. Він одним з перших засудив італійський фашизм, викрив демагогію Муссоліні, висвітлював трагедії греко-турецької війни (1922–1923), очевидцем якої був, і політико-дипломатичний механізм її виникнення. Всі ці факти життя письменника тільки підкреслюють деякі риси його особистості – чесність і безкомпромісність, що не могло не відобразитись на специфіці його літературного стилю.

Згодом Хемінгуей зважився врешті стати письменником, покинув роботу журналіста. Ще в Америці в 1920 році він познайомився з письменником Шервудом Андерсеном, який дав йому перед виїздом у Париж листа з рекомендацією до Гертруди Стайн. Хемінгуей знайомиться з письменницею, входить до її літературного естетського гуртка, який складався з найвидатніших модерністів того часу, зокрема Джеймса Джойса, Езри Панди, Томаса Стернза Еліста. Він вчиться у них, але засвоює лише те, що співзвучне йому самому. Зокрема, він бере до уваги вимоги Гертруди Стайн писати стисліше, зображати, а не описувати, наголошувати на змістовому повторі.

Зовсім непросто визначити взаємини письменника з головними, улюбленими своїми героями. З Ніком Адамсом, чий образ об’єднує цикл розповідей, зібраних у книзі “У наш час”, з Джейком Барнсом, героєм-розповідачем “Фієсти”, з Фредеріком Генрі, що грає ту ж роль в “Прощай, зброе!” [1]. Тут неначе у наявності повне злиття автора й героя, тим більше, що духовний і навіть біографічний досвід того й іншого співпадає чи не буквально: війна, рани фізичні і душевні, надломаність. Проте навіть і в стихії ліричного оповідання – а майже всі речі Хемінгуея, у тому числі і романи, густо насичені ліричним переживанням художника – зберігається деяка дистанція між героєм й автором.

Перебуваючи всередині “втраченого покоління”, Ернест Хемінгуей в той же час залишався над ним. Відчуття спільності додавало його книгам чарівну достовірність, положення “над” забезпечувало можливість і право суду. Перебуваючи всередині “втраченого покоління”, Ернест Хемінгуей в той же час залишався над ним. Відчуття спільності додавало його книгам чарівну достовірність, положення “над” забезпечувало можливість і право суду. Цією своєю духовною незалежністю Хемінгуей ні за що не хотів поступитися, з яким би розумінням і співчуттям не ставився він до своїх героїв. От чому вже в кінці життя писав він про себе і собі подібних: “Загибле покоління!.. Ні... Ми були дуже витривалим поколінням, багатьом з нас не вистачало виховання, але це з часом приходить” [2]. Мабуть, в найбільш завершеній формі складні стосунки Хемінгуея з “втраченим поколінням” відобразилися в романі “Фієста”.

Ця сладиність ховається за зовні нехитрим сюжетом. Зображений світ американської богемії в Парижі, потім ловля форелі на річці Іраті, в Іспанії, потім фієста там же в Іспанії, в Памплоне. Відповідно до сюжету і стиль – нехитрий, прозорий.

Таким чином стиль Хемінгуея не лише в окремих засобах, які він створив або вдосконалив і які нині стали такими звичайними, що навіть не сприймаються, як “хемінгуейські”. Істотніший, принциповіший внесок американського письменника в еволюцію стилю. Він довершив повалення “автономної риторики”, і не лише в тому розумінні, що відмовився від усіх самодостатніх стилістичних фігур і “штучних прикрас” – це зрештою задовго до нього зробив Стендаль, що взяв собі за вірець стиль Громадянського кодексу Наполеона. Хемінгуей, не будучи на передовій експериментального, модерністського письма в його найбільш розвинутому вигляді, довів до повної, мало не ідеальної відповідності свого героя та його ліричний світ – до манери про них розповідати, ушляхетнив традиційну та популярну форму пригодницького й довгого оповідань, зробивши це на засадах модернізму.

Література

1. Хемингуэй Э. Прощай, оружие! Учеб. пособие по домашнему чтению на английском языке по роману Э. Хемингуэя “Прощай, оружие!”. – М., 1975. – 42 с.

2. Defalco Joseph. The hero in Hemingway's short stories. – Pittsburgh: Univ. of Pittsburgh press, 1963. – 62 p.
3. Four great short stories / Selected and annotated by Karl Heinz Stader. – Frankfurt am Main, Berlin, Bonn: Verlag Moritz Diesterweg, 1958. – 60 p.
4. Hemingway E. Men without women. – N.Y.: Scribner, 1927. – 232 p.
5. Hemingway E. For whom the bell tolls. – N.Y.: Scribner, 1940. – 471 p.
6. Hemingway E. The old man and the sea. – N.Y.: Scribner's sons, 1952. – 140 p.

УДК 371.2:82.09(477)

ГОРЯЧОК І.В.
(Хмельницький)

РОЗВИТОК КРИТИЧНОГО МИСЛЕННЯ СТАРШОКЛАСНИКІВ ПІД ЧАС ВИВЧЕННЯ ПУБЛІЦИСТИЧНИХ ТВОРІВ

У статті йдеться про розвиток критичного мислення учнів старших класів під час опрацювання публіцистичних творів, проблеми і перспективи його впровадження у процес вивчення української літератури; представлено також найефективніші прийоми навчання публіцистичних творів у старших класах, спрямовані на розвиток критичного мислення.

В умовах становлення в Україні громадянського суспільства, правової держави, демократичної політичної системи освіта має стати найважливішим чинником гуманізації суспільно-економічних відносин, формування нових життєвих орієнтирів особистості. Передумовою утвердження розвинутого громадянського суспільства є підготовка освічених, моральних, мобільних, конструктивних і практичних людей, здатних до співпраці, міжкультурної взаємодії, які мають глибоке почуття відповідальності за долю країни, її соціально-економічне процвітання. “Освіта України – це освіта для людини, – визначено у Концепції 12-річної середньої загальноосвітньої школи. – Її стрижень – розвиваюча, культуротворча домінанта виховання відповідальної особистості, яка здатна до самоосвіти і саморозвитку, вмє використовувати набуті знання і вміння для творчого розв’язання проблем, критично мислити” [4, с. 5]. Розв’язання цього завдання передбачає психолого-педагогічне обґрунтування змісту і методів навчання, спрямованого насамперед на розвиток особистості учня та стимулюватиме розвиток критичного мислення. А допоможуть формувати вільне критичне мислення в учнів стратегії (прийоми), розроблені та апробовані американськими вченими та педагогами.

Сьогодні на часі звернення багатьох вчених-методистів та вчителів-практиків до інноваційних технологій. Так, Н. Вукіна, А. Фасоля, А. Панченков, О. Пометун, Т. Ремех, Л. Соболь, О. Іванова та інші вказують на використання інтерактивних методів і прийомів навчання, які заохочують учнів до активного пізнання, що допомагає осмисленому і більш глибокому засвоєнню матеріалу. Про доцільність розвитку критичного мислення наголошує Н. Вукіна, яка зазначає, що “воно є частиною підготовки громадян, необізнаних у політичних маніпуляціях влади, до життя в лояльному демократичному суспільстві” [2, с. 9].

Мета статті: продемонструвати використання інноваційних прийомів, спрямованих на розвиток критичного мислення, під час вивчення публіцистичних творів у старших класах загальноосвітньої школи.

В 11-му класі під час опрацювання учнями статті У. Самчука “Нарід чи чернь” вчитель може використати прийом “Мікрофон”. Звучить запитання, яке допоможе старшокласникам зрозуміти і краще проаналізувати цей публіцистичний твір: “Який зміст ви вкладаєте у поняття “нарід” і поняття “чернь”? Учні, передаючи один одному уявний мікрофон, дають лаконічні відповіді, наприклад: “Це цілі покоління людей зі своїми звичаями, історією, мовою”, “Це діди і прадіди, сини і батьки України”, “Це організована маса людей, які проживають на певній території”, “Це українська нація”, “Це спільнота людей, які живуть за встановленими законами”; “Це юрба”, “Це безликі постаті”, “Це хохли, а не українці”, “Це люди без гідності і національної свідомості”, “Це синонім до слова малороси”. Вислухавши ці думки, вчитель підсумовує висловлювання старшокласників.

Здатність підсумовувати інформацію, схоплювати складні ідеї, відчуття та уявлення й формувати їх декількома словами є дуже важливою навичкою для старшокласників. Це вимагає ретельного обмірковування на основі глибокого розуміння проблем, які піднімаються у публіцистичних творах. **Сенкан** – це “вірш”, який синтезує інформацію й факти у стисле висловлювання, яке описує чи віддзеркалює тему. Це п’ятирядковий вірш, що будується за такими правилами: перший рядок – іменник, другий – два прикметники, третій – три дієслова, четвертий – речення з чотирьох